

de hoeveelheden blanco pb's die zich bij de bevolkingsregisters bevonden, van tijd tot tijd door de rijksinspectie gecontroleerd werden. Een voorbeeld van de aangegeven vorm van malversatie vermeldden wij al in ons vorige deel toen wij er op wezen dat de secretaris van de burgemeester van Pijnacker (Zuid-Holland) in de lente van '42 een aantal geheime agenten uit Engeland (die zonder pb of met een in Engeland nagemaakt, onbruikbaar pb gearriveerd waren) aan pb's hielp. Iets dergelijks geschiedde eind '41 en begin '42 in Zwartsluis waar de ambtenaar-ontvanger ter gemeentesecretarie, J. B. de Goede, en een volontair, J. M. Schaart, aan een vooraanstaand OD'er, W. M. Kolff, burgemeester van Deil (Betuwe), ca. dertig blanco pb's met evenveel zegels deden toekomen, 'voor die tijd een groot aantal'¹; de ontvanger en de volontair moesten onderduiken toen bij controle de vermissing geconstateerd werd. In de zomer van '42 wist ook de verzetsman Theo Dobbe (eind '41 door het werk van *V-Mann* van der Waals gearresteerd, ontvlucht, sindsdien ondergedoken in Friesland) aan blanco pb's te komen: hij had een vriend in Woudenberg, Gerrit Kleinveld, en deze kende een secretarie-ambtenaar van die gemeente, N. H. ('Nico') Bergsteyn. Deze laatste gaf Dobbe ca. 250 blanco pb's met de nodige zegels; hij voegde er een afdruk van het gemeentestempel van Woudenberg bij: dat kon men laten namaken. De pb's gingen naar een groot aantal vooraanstaande figuren van de OD, *Vrij Nederland*, *Het Parool* en *De Oranjekrant* toe 'en overal werd dit met gejuich begroet'.² Toen in Woudenberg het bezoek van een controleur aangekondigd werd, dook Bergsteyn meteen onder. Dobbe vond toen de burgemeester van Woudenberg, P. A. G. baron van Heeckeren van Brandenburg, bereid, hem ter vernietiging de staten te geven waarop de nummers van de door Bergsteyn verstrekte pb's stonden. Die nummers raakten na enige tijd toch aan de recherche bekend; ze werden in het *Opsporingsregister* gesignaleerd en daarmee hadden de zo enthousiast ontvangen pb's, voorzover men de nummers niet kon wijzigen (geen eenvoudig werk!), hun waarde verloren. Maar Dobbe was er de man niet naar om op te geven. Begin september '42 kwamen hij en Bergsteyn aan nieuwe pb's; met nagemaakte visitekaartjes gaven zij zich voor hoofdinspecteur en inspecteur van de rijksinspectie van de bevolkingsregisters uit, in die kwaliteit 'controleerden' zij de bevolkingsregisters van Leeuwarderadeel (Huizum en omgeving) en Idaarderadeel (Grouw en omgeving) en in beide gemeenten eigenden zij zich een hoeveelheid pb's toe, in Huizum 70, in Grouw enkele tientallen. Wat zij in Grouw gepresteerd hadden, werd ontdekt toen zij nog niet per trein

¹ J. C. Wannée: 'Rapport' (z.j.), p. 8 (*Enq.*, punt f, gestenc. bijl. 313). ² 'Verslag over het verzetswerk van Theo Dobbe, (z.d.)' p. 4 (Doc I-758, e-3).